

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Accountantsrapport bij VGR 6 ERTMS

Colofon

Titel	Accountantsrapport bij VGR 6 ERTMS
Uitgebracht aan	de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Datum	12 april 2017
Kenmerk	2017-0000069214
Bijlage(n)	1

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
070-342 7700

Inhoud

Inleiding	4	
1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij de financiële verantwoording over de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016	5
2	Rapport van bevindingen inzake de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en inzake voortgangsrapportage 6	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Verrichte werkzaamheden	8
2.3	Bevindingen inzake de beheersing en het beheer van het programma ERTMS	8
2.3.1	Stand van zaken programma ERTMS	8
2.3.2	Financieel beheer	9
2.3.3	PKS/procedures	9
2.3.4	Planning	10
2.3.5	Risicomanagement	11
2.3.6	ICT-aspecten	11
2.3.7	Onafhankelijke toetsing en advisering	12
2.3.8	Bijdrage aan de ombouw van materieel	12
2.4	Bevindingen inzake voortgangsrapportage 6	13
2.4.1	De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie	13
2.4.2	Risico's opgenomen in de voortgangsrapportage	13
	Bijlage: Financiële verantwoording en toelichting	14

Inleiding

De Tweede Kamer heeft op 11 juni 2013 het European Rail Traffic Management Systeem (ERTMS) aangewezen als groot project. In het kader van de Regeling grote projecten dient bij de voortgangsrapportages periodiek een accountantsrapport gevoegd te worden met een oordeel over:

- de kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project, waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle.

Het onderzoek is uitgevoerd door de Auditdienst Rijk (ADR) in opdracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu (IenM).

Beschrijving van het object van onderzoek

Wij hebben voortgangsrapportage 6, met als peildatum 31 december 2016, onderzocht. Deze voortgangsrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van IenM.

Het is onze verantwoordelijkheid om:

- een controleverklaring af te geven met betrekking tot de in de voortgangsrapportage 6 verantwoorde aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten over de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016;
- bevindingen te formuleren over:
 - de volledigheid van de in de voortgangsrapportage 6 opgenomen financiële en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten;
 - de beheersing en het beheer van het programma.

Dit is het derde rapport van de Auditdienst Rijk (ADR) bij een voortgangsrapportage van het programma ERTMS. Eerder hebben wij een rapport uitgebracht bij voortgangsrapportage 4 (rapportnummer ADR/2016/341 d.d. 8 april 2016), bij voortgangsrapportage 2 (rapportnummer ADR/2015/598 d.d. 17 april 2015) en bij de basisrapportage (rapportnummer ADR/2014/695 d.d. 9 mei 2014).

Wij zullen jaarlijks bij de voortgangsrapportage met als peildatum 31 december een rapport uitbrengen.

Openbaarmaking

De ADR is de interne auditdienst van het Rijk. In de ministerraad is besloten dat het opdrachtgevende ministerie waarvoor de ADR een rapport heeft geschreven, het rapport binnen zes weken op de website van de rijksoverheid plaatst, tenzij daarvoor een uitzondering geldt. De minister van Financiën stuurt elk halfjaar een overzicht naar de Tweede Kamer met de titels van door de ADR uitgebrachte rapporten en plaatst dit overzicht op de website. Dit accountantsrapport wordt in overeenstemming met de Regeling grote projecten als afzonderlijk document met VGR 6 meegezonden naar de Tweede Kamer.

1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij de financiële verantwoording over de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2016

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Verklaring over de in voortgangsrapportage 6 van ERTMS opgenomen historische financiële overzichten

Ons oordeel met beperking

Wij hebben de historische financiële overzichten die deel uitmaken van voortgangsrapportage 6 van het "Grote Project" ERTMS (hierna te noemen: ERTMS) van het ministerie van Infrastructuur en Milieu gecontroleerd.

Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten uitgezonderd de gevolgen van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf "De basis voor ons oordeel met beperking" een getrouw beeld van de uitkomsten en de comptabele rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering inzake ERTMS over 2016 in overeenstemming met de voorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, alsmede andere voor de comptabele rechtmatigheid relevante wet- en regelgeving.

De historische financiële overzichten bestaan uit:

- tabel 6: Aangegane verplichtingen programma ten behoeve van ERTMS;
- tabel 7: Aangegane verplichtingen kerndepartement ten behoeve van ERTMS;
- tabel 8: Uitgaven programma ten behoeve van ERTMS;
- tabel 9: Uitgaven kerndepartement ten behoeve van ERTMS;
- tabel 10: Ontvangsten;
- de bij deze tabellen behorende toelichting.

Basis voor ons oordeel met beperking

In de financiële overzichten over 2016 zijn voor € 24,8 aan uitgaven opgenomen (tabellen 8 en 9). In deze uitgaven is een voorschotbetaling begrepen van circa € 7,5 mln. die in het 4^e kwartaal 2016 is betaald. Dit voorschot is voor een gedeelte (ca € 1 mln.) hoger dan toegestaan is in verband met het bestedings- of uitgavenpatroon dat voortvloeit uit het doel van de overdracht en de daaraan verbonden voorwaarden. De te hoge bevoorschotting is in strijd met de Regeling verlening voorschotten 2007 en om die reden onrechtmatig.

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van het Programma ERTMS zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel met beperking.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de staatssecretaris voor de financiële overzichten

De staatssecretaris is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die de uitkomsten en de comptabele rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering inzake ERTMS getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de voorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, alsmede andere voorde comptabele rechtmatigheid relevante wet- en regelgeving. In dit kader is de staatssecretaris verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de staatssecretaris noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het ministerie en de toelichtingen die daarover bij de financiële overzichten zijn opgenomen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Infrastructuur en Milieu onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 12 april 2017

Auditdienst Rijk

drs. T.L. Enting-Beijering RA

2 Rapport van bevindingen inzake de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en inzake voortgangsrapportage 6

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn bevindingen geformuleerd met betrekking tot de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en met betrekking tot voortgangsrapportage 6.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het programma en voor het opmaken van voortgangsrapportage 6.

2.2 Verrichte werkzaamheden

Wij hebben bij de uitvoering van de opdracht gebruik gemaakt van de aanwijzingen opgenomen in Standaard 4400 uit de Nadere Voorschriften Controle en overige standaarden, 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie'. Met betrekking tot de beheersing en het beheer van het programma ERTMS en met betrekking tot voortgangsrapportage 6 (met uitzondering van de tabellen 6 t/m 10) wordt geen zekerheid verschaft omdat er geen controle-, beoordelings- of andere assurance-opdracht is uitgevoerd. Indien aanvullende werkzaamheden zouden zijn verricht of indien er een controle- of een beoordelingsopdracht zou zijn uitgevoerd, zouden wellicht andere onderwerpen zijn geconstateerd die voor rapportering in aanmerking zouden zijn gekomen.

De door ons verrichtte werkzaamheden hebben bestaan uit het houden van interviews en het uitvoeren van documentanalyses.

2.3 Bevindingen inzake de beheersing en het beheer van het programma ERTMS

2.3.1 *Stand van zaken programma ERTMS*

Gedurende de periode januari tot en met juni 2016 heeft er binnen het programma een transitie plaatsgevonden die onder andere moest leiden tot de volgende doelen:

- het nader benoemen van de producten die onderdeel uitmaken van de programmabeslissing;
- het inregelen van de werkprocessen volgens het model Integraal Projectmanagement Model (IPM);
- het beschrijven en implementeren van processen, procedures en templates (programma kwaliteitsmanagement systeem);
- het formuleren van een nieuwe uitrolstrategie.

In de tweede helft van 2016 heeft het Programma zich met name gericht op het verder in control komen van de programmaorganisatie en het voorbereiden van de programmabeslissing. De hoofdstructuur van de voor de programmabeslissing benodigde informatie is opgezet en aan de benoemde producten is gewerkt. Het IPM-model is ingevoerd op 1 april 2016 bij de start van de vernieuwde programmaorganisatie. De Staatssecretaris heeft in september 2016 de Kamer geïnformeerd over de geactualiseerde uitrolstrategie.

Omdat er gedurende 2016 op veel gebieden werd gewerkt aan verandering en verbetering van de programmabeheersing hebben wij onze werkzaamheden met name gericht op de volgende onderwerpen:

- de compleetheid (opgesteld en vastgesteld) van de procedures voor de planuitwerkingsfase;
- de aanwezigheid van waarborgen in een aantal nader geselecteerde procedures voor de beheersing van de desbetreffende processen (onder andere inkoopproces, risicomangement, planningsmanagement en review en autorisatie);
- de stand van zaken met betrekking tot de planning van de programmabeslissing;
- de aansluiting tussen de masterplanning, de programmaplanning, de werkstroomplanningen en, voor zover aanwezig, de projectplanningen;
- het aangegeven zijn van het kritieke pad in de planning;
- het rekening houden met tijdrisico's in de planning;
- de ICT aspecten van ERTMS;
- de stand van zaken met betrekking tot het maken van afspraken over materieelbekostiging.

Verder hebben wij voortgangsrapportage 6 beoordeeld aan de hand van de criteria die zijn opgenomen in de Regeling grote projecten.

Voor zover uit ons onderzoek bevindingen naar voren komen, hebben wij deze hierna weergegeven.

2.3.2 *Financieel beheer*

Bij onze controle van de financiële informatie zijn wij ook nagegaan in hoeverre de procesbeschrijving van het inkoopproces de rechtmatigheid van de inkopen in voldoende mate waarborgt en dat het inkoopproces ook overeenkomstig de procesbeschrijving functioneert. De opgestelde procesbeschrijving geeft onvoldoende invulling aan de wijze waarop de interne controle op inkoopfacturen moet plaatsvinden. Ook de bestaande werkwijzen ter zake waarborgen dit nog niet in voldoende mate. Dit leidde ertoe dat er aanzienlijke reparatie acties moesten worden uitgevoerd door medewerkers van ERTMS om aantoonbaar te maken dat voor de in 2016 verrichtte betalingen de onderliggende diensten en producten daadwerkelijk zijn geleverd.

Tevens zijn de aanbestedingen van opdrachten en de bevoorschotting in het kader van subsidies kwetsbare punten waarvoor nog betere waarborgen voor de rechtmatigheid moeten worden getroffen.

2.3.3 *PKS/procedures*

In het afgelopen jaar heeft het Programma veel vooruitgang geboekt met het beschrijven van procedures. Bijna alle van de ca twintig procedures die betrekking hebben op de planuitwerkingsfase zijn in de tweede helft van 2016 vastgesteld door het managementteam. Er zijn nog ca zes procedures die nog moeten worden opgesteld. Deze procedures betreffen de realisatiefase van het programma ERTMS en kunnen in een later stadium worden opgesteld.

De invoering van de procedures loopt via de direct verantwoordelijke projectmanagers. Als de procedure een formalisering van een reeds bestaande werkwijze is en weinig medewerkers raakt, dan vergt de invoering minder inspanning. In andere gevallen vereist het meer werk omdat er sprake is van een nieuwe werkwijze. In die situaties verdient het aanbeveling aandacht te schenken aan de verander- en de gedragsaspecten (de zogenaamde soft controls) bij het invoeren van die nieuwe werkwijze.

Het Programma is in het laatste kwartaal van 2016 gestart met het intern toetsen hoe procedures in de praktijk worden toegepast. Hiertoe worden per kwartaal toetsplannen opgesteld. Deze toetsen worden ieder kwartaal uitgevoerd. De toetsen leiden tot bevindingen en aanbevelingen aan het managementteam, waarna door het managementteam (zodanig) acties worden uitgezet.

De huidige toetsplannen zijn gericht op de procedures en met name op hoe de procedures worden ervaren in de praktijk. Het verdient aanbeveling om ook te voorzien in een toetsplan voor de producten, waarin in- en externe reviews en toetsen staan aangegeven. Hierdoor ontstaat meer overall inzicht in het reviewproces (wie doet wat). Overigens is er al wel een compleet overzicht van de uit te voeren reviews van de documenten in het kader van de programmabeslissing beschikbaar.

2.3.4 *Planning*

Wij hebben kennis genomen van hetgeen wordt opgeleverd op het gebied van planningsinformatie, onder andere: de masterplanning, de programmaplanning, de werkstroomplanningen, de probabilistische planning, het kritieke pad en de procedure planningsmanagement die medio september 2016 door het managementteam is vastgesteld.

Naast het plannen van de uit te voeren activiteiten is het monitoren van de voortgang belangrijk. Dit gebeurt aan de hand van een maandrapportage. Specifiek voor de planning tot aan de programmabeslissing zijn wekelijkse zogenaamde scrumsessies ingeregeld om op weekbasis te kunnen (bij)sturen. In de planning zijn ook de reviews door de moederorganisaties, het CIO-oordeel, de gatereview en de BIT-toets opgenomen.

Bij het monitoren van de voortgang is ook de kwaliteit van het product van dat gereed wordt gemeld van belang. Hiervoor wordt gewerkt met productbladen die worden gebruikt om te toetsen of er is opgeleverd wat er opgeleverd moest worden. Het werken met deze productbladen moet nog verder groeien.

Ultimo 2016 is gebleken dat er vertraging is in het opleveren van de producten die deel uitmaken van de programmabeslissing. De herziene planning, die met de stuurgroep is afgestemd, voorziet er nu in dat de producten per medio april 2017 worden opgeleverd voor review door de moederorganisaties. Na de review van de moederorganisaties worden nog externe toetsen uitgevoerd (CIO-oordeel, Gatereview en uiteindelijk de BIT-toets). Er kunnen overigens nog 'witte vlekken' zijn in de medio april 2017 op te leveren producten. In voorkomend geval is dan het voornemen om gedurende de daaropvolgende periode van reviews door de moederorganisaties en overige externe toetsen deze witte vlekken weg te werken, zodat er geen omissies zijn bij de programmabeslissing (en aanbesteding).

Door middel van het zogenaamde timeboxing (het maken van harde afspraken over het tijdsvenster waarbinnen een reeks van met elkaar samenhangende activiteiten uitgevoerd moeten zijn; deze werkwijze bevordert focus en risicogestuurde prioritering van het werk) wordt wekelijks gestuurd en bewaakt dat de producten van de programmabeslissing er op tijd zijn. Het is overigens mogelijk dat een product wel voldoende informatie bevat voor de programmabeslissing maar nog niet concreet genoeg is voor de

uitvoeringsbeslissing (start aanbesteding richting de marktpartijen). Nadere uitwerking ná de programmabeslissing maar vóór de aanbesteding dient dan, waar nodig, nog plaats te vinden.

2.3.5 *Risicomanagement*

De formatiebezetting van het risicomanagement is per 1 juli 2016 voltooid. Binnen het Programma wordt een open cultuur ervaren met betrekking tot het risicomanagement. Dit betekent onder andere dat er geen terughoudendheid is in het melden van risico's. Wel bestaan er nog verschillen tussen de moederorganisaties wat betreft het volwassenheidsniveau van het risicomanagement en wat betreft het belang dat wordt gegeven aan risicomanagement. Programmabreed moet risicogestuurd werken nog verder groeien.

Voor de risico's die beheerst kunnen worden binnen de programmaorganisatie vinden onder andere groepssessies plaats en vinden challenge gesprekken plaats door de risicomangers. Voor risico's die niet binnen de programmaorganisatie kunnen worden beheerst (exogene risico's) worden met de moederorganisaties afspraken gemaakt over de beheersing deze risico's.

De vulling van de risicoregisters is in de loop van 2016 flink toegenomen. In de risicoregisters worden onder andere de kwantificering van de risico's en de beheersmaatregelen opgenomen. De evaluatie van de uitvoering van de beheersmaatregelen kan nog worden verbeterd.

Het Programma hanteert een bepaalde werkwijze om vanuit het risicoregister te komen tot de top 5 risico's geld en de top 5 risico's tijd in de voortgangsrapportage. Het is van belang deze werkwijze vast te leggen en te formaliseren.

2.3.6 *ICT-aspecten*

ICT is een belangrijk aspect van ERTMS. Op dit moment staat de centrale benadering van het vervoersysteem centraal. Dit wordt door het Programma uitgewerkt in een vervoerssysteem architectuur (VSA) en een systeemontwerp. In de VSA wordt aandacht geschonken aan de ICT-aspecten.

In de kern is met ERTMS sprake van een bestaand systeem dat nu al op enkele lijnen wordt gebruikt. ERTMS moet geschikt worden gemaakt voor de toepassing op veel meer lijnen en in veel meer materieel. Ook de datacommunicatie-infrastructuur, die gebruik maakt van GSM-R, moet worden opgeschaald. Door de moederorganisaties zijn en worden impactanalyses uitgevoerd om een steeds beter beeld te krijgen van door te voeren systeemwijzigingen.

Het Programma onderkent op het gebied van de IT-technologie voor ERTMS de volgende twee risico's:

- Cybersecurity;
- ERTMS (GSM-R) op grote emplacementen.

Het programma werkt aan de beheersing van het cybersecurity risico door het opzetten van een cyber security kader, dit vervolgens extern te laten toetsen en af te stemmen met ProRail en NS. Uiteindelijk zal dit moeten leiden tot de nodige te treffen en te implementeren maatregelen. De benodigde maatregelen worden opgenomen in de planning en in de raming.

Op het gebied van de grote emplacementen wordt toegewerkt naar een GSM-R-pilot op een representatief traject in Nederland om zo tijdig de nodige ervaringen op te doen voor de daadwerkelijke uitrol start. Ook hiervan zijn de consequenties op dit moment nog niet duidelijk.

In het kader van de programmabeslissing wordt door de betrokken CIO's (ERTMS, ProRail, NS en IenM) de producten die deel uitmaken van de

programmabeslissing getoetst. Dit leidt vervolgens tot het afgeven van een CIO-oordeel.

2.3.7 *Onafhankelijke toetsing en advisering*

Met ingang van 2016 zijn de drie rollen SI (System integrator), CIO (Chief Information Officer) en ECF-functie (Eigenstandige Controlfunctie) ingevuld. De drie rollen samen worden inmiddels aangeduid met de term OTA (onafhankelijke toetsing en advisering). In de tweede helft van 2016 is door OTA een toetsplan opgesteld en in het derde kwartaal is een toetsrapportage opgeleverd met betrekking tot de transitie die het Programma in de eerste maanden van 2016 heeft doorgemaakt. Verder is onder andere de VSA beoordeeld. Voor het einde van 2016 was een toetsrapportage voorzien over de kaders en producten die deel uitmaken van de te nemen programmabeslissing. Deze producten waren eind 2016 echter niet gereed waardoor dit onderzoek is doorgeschoven naar eind maart / begin april 2017.

2.3.8 *Bijdrage aan de ombouw van materieel*

In augustus 2016 is door IenM een opdracht verstrekt aan het Programma ERTMS om vanuit de aanwezige deskundigheid binnen het Programma een advies op te stellen over mogelijke bijdragen c.q. subsidies aan vervoerders voor de ombouw van hun materieel. Onlangs is dit advies opgeleverd aan IenM. Voorzien wordt dat medio 2017 de staatssecretaris een brief zal sturen aan de vervoerders met een voorstel.

De bekostigingsafspraken rond de ombouw van het materieel maken onderdeel uit van de te nemen programmabeslissing.

2.4 Bevindingen inzake voortgangsrapportage 6

2.4.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie*

Ter zake van de volledigheid van de in de voortgangsrapportage 6 opgenomen informatie, hebben wij vastgesteld dat de volgens artikel 12 van de Regeling grote projecten op te nemen informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

2.4.2 *Risico's opgenomen in de voortgangsrapportage*

Op verzoek van de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu is met ingang van voortgangsrapportage 5 de structuur aangehouden die gehanteerd wordt bij een aantal andere grote projecten, met name bij Ruimte voor de Rivier en HWBP-2. Dit heeft ook gevolgen voor de opgenomen risicoparagraaf.

Voorgaande keuze leidt er toe dat in het nieuwe VGR-format de risico's van de planuitwerkingsfase door hun relatieve omvang minder prominent naar voren komen dan de risico's voor de realisatiefase.

Voor de inzichtelijkheid in de risico's verdient het aanbeveling om voortaan in de voortgangsrapportage zowel een top 5 risico (geld en tijd) voor de planuitwerkingsfase als voor de realisatiefase op te nemen.

Wij zijn gaarne bereid een en ander nader toe te lichten.

Den Haag, 12 april 2017

drs. T.L. Enting-Beijering RA

Auditdienst Rijk
Clustermanager IenM

Bijlage: Financiële verantwoording en toelichting

(Aangegane verplichtingen, tabellen 6 en 7 met bijbehorende toelichting in voortgangsrapportage 6 ERTMS):

De tabellen 6 en 7 geven inzicht in de aangegane verplichtingen voor ERTMS door het programma ERTMS en het kerndepartement tot en met 31 december 2016. De verplichtingen die zijn opgenomen in tabel 7 betreffen verstrekte externe opdrachten door de directie Openbaar Vervoer en Spoor voor ERTMS.

Tabel 6: Aangegane verplichtingen programma ten behoeve van ERTMS

Incl. BTW (in miljoen EUR)	VGR1 t/m VGR4 01-04- 2014 t/m 31-12- 2015	VGR5 01-01 t/m 30-06- 2016	VGR6 01-07 t/m 31-12- 2016	Totaal 01-04- 2014 t/m 31-12- 2016
Hoofdstuk XII Infrastructuur en Milieu				
12.98 Apparaatsuitgaven	2,7	1,7	2,9	7,3
Infrastructuurfonds				
17.07.01 Realisatiefase			15,5	15,5
17.07.02 Planuitwerkingsfase	50,8	9,1	1,6	61,5
17.07.02.01 Planstudiekosten	50,8	9,1	1,6	61,5
Totaal programmaverplichtingen	53,5	10,8	20,0	84,3

Tabel 7: Aangegane verplichtingen kerndepartement ten behoeve van ERTMS

Incl. BTW (in miljoen EUR)	Tot en met 2015	2016	Totaal Tot en met 2016
Hoofdstuk XII Infrastructuur en Milieu			
12.98 Apparaatsuitgaven	0,16	0,11	0,27

(Uitgaven, tabellen 8 en 9 met bijbehorende toelichting in voortgangsrapportage 6 ERTMS):

De tabellen 8 en 9 geven inzicht in de verrichtte de uitgaven voor ERTMS door het programma ERTMS en het kerndepartement tot en met 31 december 2016.

De uitgaven die zijn opgenomen in tabel 9 betreffen verstrekte externe opdrachten door de directie Openbaar Vervoer en Spoor voor ERTMS.

Tabel 8: Uitgaven programma ten behoeve van ERTMS

Incl. BTW (in miljoen EUR)	VGR1 t/m VGR4 01-04- 2014 t/m 31-12- 2015	VGR5 01-01 t/m 30-06- 2016	VGR6 01-07 t/m 31-12- 2016	Totaal 01-04-2014 t/m 31-12- 2016
Hoofdstuk XII Infrastructuur en Milieu				
12.98 Apparaatsuitgaven	1,8	0,8	1,8	4,4
Infrastructuurfonds				
17.07.01 Realisatiefase (voorbereiding)				0,0
17.07.02 Planuitwerkingsfase	21,7	5,5	16,4	43,6
17.07.02.01 Planstudiekosten	21,7	5,5	16,4	43,6
Totaal programmauitgaven	23,5	6,3	18,3¹	48,1

Tabel 9: Uitgaven kerndepartement ten behoeve van ERTMS

Incl. BTW (in miljoen EUR)	Tot en met 2015	2016	Totaal Tot en met 2016
Hoofdstuk XII Infrastructuur en Milieu			
12.98 Apparaatsuitgaven	0,10	0,16	0,26

Van de totale uitgaven op artikelonderdeel 17.07 van het Infrastructuurfonds ter grootte van € 43,63 miljoen is € 18,93 miljoen als voorschot betaald. Deze voorschotten worden in 2017 of later verrekend met de door de ontvangers werkelijk gemaakte kosten.

In 2016 is € 4,83 miljoen is terug ontvangen op in 2015 te veel betaalde voorschotten. In tabel 8 is deze ontvangst in mindering gebracht op de uitgaven in 2016.

In het jaarverslag 2016 van het Infrastructuurfonds zijn deze ontvangsten op grond van artikel 28 van de Comptabiliteitswet (CW) 2001 als ontvangst opgenomen in het Overzicht van budgettaire gevolgen van uitvoering artikel 17. In deze VGR heeft dit niet plaatsgevonden, maar zijn deze ontvangsten in mindering gebracht op de uitgaven 2016. Dit is zo gedaan, omdat anders de uitgaven van het programma in de tabellen 8 en 9 te hoog worden weergegeven. Het betreft immers terugbetalingen op eerder gedane uitgaven. Begin 2017 is ruim € 2,6 miljoen ontvangen als verrekening van in 2016 te veel betaalde voorschotten. Deze voorschotten zijn opgenomen als uitgaven 2016 op artikel 17.07 in tabel 8. Deze in 2017 terug ontvangen voorschotten zullen in mindering worden gebracht op de uitgaven in 2017.

¹ Door een afronding komt dit bedrag en daardoor ook het totaal 0,1 hoger uit.

(Ontvangsten, tabel 10 met bijbehorende toelichting in voortgangsrapportage 6 ERTMS):

Tabel 10: Ontvangsten

Incl. BTW (in mln. EUR)	VGR1 t/m VGR4 01-04- 2014 t/m 31-12- 2015	VGR5 01-01 t/m 30-06- 2016	VGR6 30-06 t/m 31-12- 2016	Totaal 01-04- 2014 t/m 31-12- 2016
Hoofdstuk XII Infrastructuur en Milieu				
12.98 Apparaatsultgaven	0,0	0,0	0,0	0,0
Infrastructuurfonds				
17.07.01 Realisatiefase (voorbereiding)			0,0	0,0
17.07.02 Planuitwerkingsfase	0,85	0,0	0,99	1,8
17.07.02.01 Planstudiekosten	0,85	0,0	0,99	1,8
Totaal programmaontvangsten	0,85	0,0	1,0	1,8

In deze verslagperiode zijn er € 0,99 miljoen aan ontvangsten geweest. Deze ontvangsten bestaan uit € 0,95 miljoen aan ontvangen voorschotten uit de Europese subsidie en € 0,04 miljoen restituties van stichting ICTU.

Zoals in paragraaf 6.3 is aangegeven zijn de ontvangsten in het Overzicht van budgettaire gevolgen van uitvoering artikel 17 in het jaarverslag 2016 van het Infrastructuurfonds € 4,83 miljoen hoger dan de ontvangsten in tabel 10, omdat deze terug ontvangen voorschotten op basis van artikel 28 van de CW afzonderlijk als ontvangst moeten worden verantwoord. Salderen van terug ontvangen bedragen van in de voorgaand jaar betaalde voorschotten met uitgaven in het verslagjaar is op grond van artikel 28 van de CW 2001 niet toegestaan in het jaarverslag.

Auditdienst Rijk
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
(070) 342 77 00

